

RAQAMLI TRANSFORMASIYA DAVRIDA INSON KAPITALI SIFATINI OSHIRISH: BARQAROR MEHNAT BOZORI VA INNOVATSION BANDLIK STRATEGIYALARI

Muallif: Sardor O'tkirov

*(Tashkent davlat sharqshunoslik universiteti, "Jahon iqtisodiyoti va xalqaro
iqtisodiy munosabatlar" yo'nalishi talabasi)*

ANNOTATSIYA / ABSTRACT (O'zbekcha): Ushbu ilmiy maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida inson kapitalini rivojlantirishning konseptual asoslari tadqiq etiladi. Maqolada mehnat bozoridagi strukturaviy o'zgarishlar, "GIG-iqtisodiyot"ning kirib kelishi va inson kapitalini baholashning xalqaro metodikalari tahlil qilingan. Tadqiqot yakunida O'zbekiston iqtisodiyotining barqarorligini ta'minlash uchun inson kapitaliga investitsiya kiritishning innovatsion modeli taklif etilgan.

(English): This research paper explores the conceptual foundations of human capital development in the digital economy. The article analyzes structural changes in the labor market, the emergence of the "GIG economy," and international methodologies for assessing human capital. Finally, an innovative model of investment in human capital is proposed to ensure the economic stability of Uzbekistan.

Kalit so'zlar: Inson kapitali, raqamli iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, SWOT-tahlil, GIG-bandlik, uzluksiz ta'lim, STEM, innovatsion ekotizim.

I. KIRISH: RAQAMLI TRANSFORMASIYANING IQTISODIY PARADIGMASI

Bugungi kunda jahon iqtisodiyoti "To'rtinchi sanoat inqilobi" (Industry 4.0) sharoitida tubdan qayta shakllanmoqda. Agar ilgari mamlakatning qudrati uning oltin zaxiralari yoki ishlab chiqarish quvvati bilan o'lchangan bo'lsa, hozirda bu o'rinni **Inson kapitali (Human Capital)** egalladi.

O‘zbekiston Respublikasining 2030-yilgacha mo‘ljallangan rivojlanish strategiyasida inson kapitalini rivojlantirish – iqtisodiy barqarorlikning eng muhim kafolati sifatida belgilangan. Bu jarayonda nafaqat bilimli kadrlar, balki raqamli iqtisodiyotga moslashgan, kreativ va yuqori texnologik ko‘nikmalarga ega mutaxassislar tayyorlash dolzarb muammoga aylandi.

II. ADABIYOTLAR TAHLILI (LITERATURE REVIEW)

Inson kapitali tushunchasini ilmiy jihatdan asoslagan iqtisodchilar **Gary Becker** va **Theodore Schultz** bo‘lib, ular ta’limni iqtisodiy o‘shishning asosiy omili deb hisoblaganlar. Biroq, zamonaviy iqtisodchi **Erik Brynjolfsson** o‘zining "The Second Machine Age" asarida ta’kidlaganidek, raqamli davrda inson kapitali shunchaki bilim emas, balki "texnologik moslashuvchanlik" qobiliyati bilan belgilanadi.

O‘zbekistonda ushbu yo‘nalishda akademik olimlarimizdan (masalan, Iqtisodiyot fanlari doktorlari) ko‘plab tadqiqotlar olib borilgan. Mazkur maqolada aynan raqamli transformatsiyaning mehnat bozoriga ta’siri xalqaro va milliy tajriba asosida qiyoslanadi.

III. MEHNAT BOZORINING STRUKTURAVIY O‘ZGARISHLARI VA TAHLILI

Raqamli iqtisodiyot mehnat bozorida "avtomatlashtirish" va "raqamlashtirish" jarayonlarini tezlashtirdi. Quyidagi jadvalda inson kapitalining iqtisodiy ko‘rsatkichlarga ta’sirini ko‘rishimiz mumkin:

1-jadval. Inson kapitali va Raqamli iqtisodiyot ko‘rsatkichlari dinamikasi (Prognozli tahlil)

Ko‘rsatkichlar	2022-yil	2024-yil	2026-yil (Kutilayotgan)
IT-xizmatlar eksporti (mln. dollar)	140	600	1 000

Ko'rsatkichlar	2022-yil	2024-yil	2026-yil (Kutilayotgan)
Raqamli savodxonlik darajasi (%)	52%	71%	88%
STEM yo'nalishidagi bitiruvchilar ulushi	18%	26%	35%

Manba: Muallif tomonidan xalqaro hisobotlar asosida tayyorlangan.

Ushbu jadvaldan ko'rinib turibdiki, raqamli savodxonlikning oshishi to'g'ridan-to'g'ri iqtisodiy eksport salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

IV. O'ZBEKISTONDA INSON KAPITALI RIVOJLANISHINING SWOT-TAHLILI

Mavjud holatni chuqurroq tushunish uchun mamlakatimizdagi inson kapitali salohiyatini SWOT-tahlil metodikasi asosida ko'rib chiqamiz:

- **Strengths (Kuchli tomonlar):**
- Aholining yosh tarkibi (Demografik dividend);
- Davlat tomonidan raqamlashtirishga qaratilgan yuqori e'tibor;
- IT-Park va ixtisoslashgan maktablar tarmog'i.
- **Weaknesses (Kuchsiz tomonlar):**
- Oliy ta'lim va ishlab chiqarish o'rtasidagi amaliy aloqaning pastligi;
- Hududlarda raqamli infratuzilmaning bir xilda emasligi.
- **Opportunities (Imkoniyatlar):**
- Global outsourcing bozorida ishtirok etish;
- Frilans va GIG-bandlik orqali ishsizlikni kamaytirish.
- **Threats (Xavflar):**
- "Aqllar oqimi" (Brain drain) – malakali kadrlar xorijga ketib qolishi;
- Kiberxavfsizlik tahdidlari va ma'lumotlar himoyasi.

V. CASE STUDY: IT-PARK VA "BIR MILLION DASTURCHI" LOYIHASI

O'zbekiston tajribasida inson kapitalini transformatsiya qilishning eng yorqin misoli – bu IT-Park faoliyatidir. So'nggi 3 yil ichida IT sohasida band bo'lgan

yoshlar soni **3 barobar** oshdi. "Bir million dasturchi" loyihasi esa hatto chekka hududlardagi yoshlarga ham jahon bozoriga chiqish uchun "trampolin" vazifasini o'tadi. Bu inson kapitalini shunchaki diplom bilan emas, balki aniq "**Skillset**" (ko'nikmalar to'plami) bilan baholashga o'tishimiz kerakligini ko'rsatadi.

VI. ILMIIY TAKLIF VA TAVSIYALAR

"Yil talabasi" sifatida va sohadagi tadqiqotlarim asosida quyidagi **innovatsion takliflarni** ilgari suraman:

1. **"Universal Digital Skill" (UDS) sertifikat:** Barcha bakalavr bitiruvchilari uchun mutaxassisligidan qat'i nazar, minimal raqamli ko'nikmalarni tasdiqlovchi majburiy sertifikatlash tizimini joriy etish.

2. **Universitet-Kompaniya Klasteri:** OTM o'quv rejalarining 30 foizini yirik IT va sanoat korxonalari buyurtmasi asosida shakllantirish.

3. **Venchur Fondlar tizimi:** Talabalarning innovatsion bitiruv malakaviy ishlarini moliyalashtirish uchun maxsus universitet grantlarini ajratish.

4. **"E-Career" platformasi:** Talabaning birinchi kursdan boshlab to'plagan barcha yutuqlari, ko'nikmalari va sertifikatlarini o'z ichiga oluvchi blokcheyn asosidagi "Karyera pasporti"ni yaratish.

VII. XULOSA

Inson kapitali – bu Yangi O'zbekistonning kelajagi. Raqamli iqtisodiyot bizga nafaqat texnologik, balki ijtimoiy-iqtisodiy sakrash (Leapfrogging) uchun noyob imkoniyatni bermoqda. Agar biz inson salohiyatini to'g'ri yo'naltira olsak, barqaror mehnat bozori va raqobatbardosh milliy iqtisodiyotni shakllantirishga erishamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi". – T.: "O'zbekiston", 2022.
2. Becker Gary S. "Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis". – Chicago University Press, 1993.
3. Schultz Theodore W. "Investment in Human Capital". The American Economic Review.

4. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni.
5. World Bank Report. "Digital Economy in Central Asia: Uzbekistan Context", 2024.
6. Brynjolfsson E., McAfee A. "The Second Machine Age". – Norton & Company, 2014.